

Eén Esperanto-les op school

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 Argumentatie
- 3 Mogelijkheden van voortzetting
- 4 Twee lessen “Inleiding in Esperanto”
- 5 Voorbeeldtekst en woorden-overzicht
- 6 Tekst “Wat is Esperanto?”
- 7 Inlichtingen

Voortdurende groei
Internationale Esperanto-ontmoetingen
Cultuur
Internet
Vlot te leren
Esperanto Nederland / NGGE

1. Inleiding

Esperanto is een taal, die nog niet in het lesrooster van scholen in Europa is opgenomen. Het is nodig om meer bekend te geven aan deze taal en het publiek te informeren over de mogelijkheden en voordelen van het Esperanto voor internationale communicatie.

Het doel van dit voorstel is: “Eén Esperanto-les voor iedere scholier”

Elke leerling zou iets van het Esperanto moeten leren, ten minste één les. Dit valt onder het **recht op ontwikkeling**. Het totale onderwijs op school omvat ong. 10 000 lesuren. In Nederland gaan daarvan alleen al aan het Engels honderden uren op. De bescheiden eis van één uur Esperanto zou dus haalbaar moeten zijn, bijv. binnen het onderwijs in vreemde talen. Daar kunnen krantenartikelen in die talen worden gebruikt, die over Esperanto gaan. Maar ook andere vakken komen in aanmerking: geschiedenis, maatschappijleer en politiek. Ook invaluren (bij afwezigheid van de gewone leraar) zijn geschikt om een inleiding over de Internationale Taal te geven.

Het lesuur “Inleiding in het Esperanto” geeft dan inlichtingen over de taal zelf en de toepassing ervan, het best voor 12- tot 16-jarige leerlingen. Voor andere leeftijden kan het materiaal aangepast worden.

Het ligt voor de hand dat de inleiding alleen een eerste indruk van de internationale taal Esperanto geeft. Invoering ervan op alle scholen zal bijdragen aan meer ontvankelijkheid voor het idee dat kennis van het Esperanto deel uitmaakt van de algemene ontwikkeling. Aan voortzetting kan gedacht worden in het kader van projecten, werkweken en vrijwillige werkgroepen. Bij volle schooldagen zijn de middaguren ook geschikt. Esperantisten kunnen als vakspecialist worden uitgenodigd via Esperanto-groepen.

Voor de voorbereiding en uitvoering van de lesuren zijn de leraren zelf verantwoordelijk, of de leerling die de voordracht gaat houden. De hier geboden materialen zijn alleen maar als voorbeeld bedoeld.

De twee bladzijden “Bonan matenon/Goedemorgen!” en “Wat is Esperanto?” vormen een model voor de uitvoering. Ook zijn twee ontwerpen voor lesuren toegevoegd.

Elke lezer wordt uitgenodigd een voorstel voor een Esperanto-lesuur te ontwikkelen en aan de auteur toe te zenden.

2. Argumentatie

Vooraf de volgende punten verdienen de aandacht:

1 Esperanto is betrekkelijk vlot te leren. Daardoor is een hoger taalniveau bereikbaar in de zelfde tijd in vergelijking met andere vreemde talen. Esperanto is regelmatig opgebouwd. Zodoende is zelfstudie goed mogelijk (als de belangstelling daaraan beantwoordt). Velen hebben genoeg aan twee of drie cursusweekeinden (30 tot 50 lesuren) als basis voor plezierige deelname aan internationale ontmoetingen.

2 Zich bezighouden met Esperanto heeft een gunstige uitwerking op studie van andere talen. Dit hangt o.a. samen met de overzichtelijke zinsbouw in het Esperanto (elk zelfstandig naamwoord eindigt op een -o, elk bijvoeglijk naamwoord op een -a, werkwoordvormen op -as/is/os/u/us)

3 Verdere praktijk is op te doen in veel landen, omdat ook daar Esperanto-evenementen plaats vinden. Bovendien wordt Esperanto veel gebruikt op Internet, bijv. Facebook.

4 De eis één lesuur Esperanto in te voeren kan uiteraard ook voor andere talen gelden. Dat is al verscheidene keren gelukt. Het zou speciaal voor de vele talen van immigranten te pas komen. Maar ook de talen van onze buurlanden verdienen meer aandacht. Wat Esperanto betreft bestaat de kans dat alle bevolkingsgroepen eraan deel gaan nemen. Het moge duidelijk zijn dat dit een positieve bijdrage op meer saamhorigheid zal geven in de heterogene samenleving

5 Ook leraren met minimale of zelfs geen enkele kennis van het Esperanto kunnen de inleidingsles over Esperanto verzorgen, zonder veel tijdverlies: Er is voldoende geschikt lesmateriaal beschikbaar.

6 Esperanto bevordert internationale communicatie op neutrale grondslag en op voet van gelijkheid.

3. Mogelijkheden van voortzetting

Na de uitvoering van de inleidende les over Esperanto komen er interessante mogelijkheden in zicht voor verbetering van het profiel van een school. Het concept biedt vele wegen tot voortzetting. Een goede geïllustreerde beginnerscursus “Esperanto via de directe methode” van Stano Marček is al in 40 talen verschenen en nu ook via een app te downloaden. Voor oudere leerlingen is “Esperanto – Leerboek van de internationale taal” volgens de beproefde praktische “Zagreb-methode” (met basiswoordenschat) aan te bevelen. Beide zijn in het Nederlands vertaald.

Contacten met scholen die regelmatig Esperanto-cursussen geven, zoals in Herzberg-am-Harz, zijn zeer de moeite waard. Deze officiële Esperanto-stad werkt al samen met het Poolse Góra: leerlingen volgen in de zomer regelmatig gezamenlijke cursusweken, die bij de deelnemers hechte vriendschappen ontwikkelen.

4. Eén lesuur Esperanto

Ontwerp van twee lessen “Inleiding in het Esperanto”

a) Voorstel 1:

Begin (ca 5 min.)

De leraar groet de klas met “Bonan matenon” of “Bonan tagon” (Goedemorgen of goedendag) in de hoop op een zelfde antwoord.

Er moet eventueel rekening worden gehouden met al aanwezige kennis. Daarna komt het woord ESPERANTO op het bord bij de presentatie van korte zinnestjes.

Werken met de tekst (ca. 15 min.)

Nu wordt het blad met “Bonan matenon” uitgedeeld met een taak voor uitwerking. Dit kan ook in groepsverband. Afhankelijk van de situatie kan je je beperken tot enkele onderdelen van de stof. Je kunt kiezen tussen verschillende werkvormen: (in de groep, individueel of o.l.v. de leraar)

Oefenen (ca. 10 minuten)

Twee leerlingen komen voor de klas staan en voeren het begroetingsgesprek in het Esperanto uit. Ze zeggen dus enkele zinnen aan de hand van de tekst. Daarna kunnen ook twee andere leerlingen zich voorstellen. De leraar geeft commentaar en verbeteringen van de uitspraak en grammatica.

Vastleggingsfase (ca. 10 minuten)

De leerlingen schrijven enkele nieuwe woorden op, nemen eventueel ook zinnestjes van het bord over. Dit lezen ze op en vertalen ze.

Eindfase (ca. 5 min.)

De leraar zorgt voor een korte samenvatting van het lesuur en benadrukt dat deze inleiding alleen een eerste kennismaking met de internationale taal Esperanto inhoudt. Daarop deelt hij informatie uit, bijv. de tekst “Wat is Esperanto?”

b) Voorstel 2:

Als de leraar al iets afweet van het Esperanto, richt hij het lesuur waarschijnlijk naar eigen inzicht in, vrijwel ééntalig met minimale verklaringen. Hij begint met “Ni volas lerni novan lingvon” (we willen een nieuwe taal leren). Leerlingen werken nu al geboeid mee. Toch kan dit soms wel teveel gevraagd zijn en dan helpt het deze zin te gebruiken: “Mia nomo estas... kaj via nomo?” (mijn naam is... en jouw naam?) “Bonan tagon. Ĉu vi havas najbaron?” (Goedendag. Heb jij een buurman?).

Daarbij helpt uiteraard het gebruik van gebaren. Stuk voor stuk komen de zinnen op het bord, zodat allen de betekenis beter kunnen snappen. Al gauw zal iedereen van de eerste rij leerlingen de naam van zijn/haar buur zeggen: “Mia najbaro estas Bart.” (Mijn buurman is Bart). Het duurt dan niet lang of ook de vrouwelijke vorm komt te berde: najbarino - buurvrouw

5. Tekst-voorbeelden en overzicht van woorden

Bonan matenon Goedemorgen
 Bonan tagon Goedendag
 Bonan vesperon Goedenavond
 Saluton! Hallo!

Kiu estas vi?	Mi estas Tesi.
El kiu lando vi estas?	Mi estas el Greklando.
En kiu urbo vi loĝas?	Mi loĝas en Ateno.
Kio estas via profesio?	Mi estas lernanto.
En kiu klaso vi estas?	Mi estas en la kvara klaso.
Ĉu vi havas hejmbestojn?	Ne, mi ne havas hejmbestojn.
Kiom da jaroj vi havas?	Mi havas dek kvar jarojn.
Ĉu vi havas fratojn kaj fratinojn?	Jes, mi havas unu fraton.

Wie ben jij?	Ik ben Tesi.
Uit welk land ben je?	Ik ben uit Griekenland
Ik welke stad woon je?	Ik woon in Athene.
Wat is je beroep?	Ik ben leerling.
In welke klas zit jij?	Ik zit in de 4e klas.
Heb jij huisdieren?	Nee, ik heb geen huisdieren.
Hoe oud ben je?	Ik ben 14 jaar.
Heb je broers en zusters?	Ja, ik heb één broer.

cijfers	ĉiferoj	Landoj /landen	urboj/ steden
1	unu	Nederlando	Amsterdamo
2	du	Germanio	Berlino
3	tri	Danlando	Kopenhago
4	kvar	Japanio	Tokio
5	kvin	Senegalo	Dakaro
6	ses	Pollando	Varsovio
7	sep	Britio	Londono
8	ok	Turkio	Ankaro
9	naŭ	Francio	Parizo
10	dek	Belgio	Bruselo
11	dek unu	Aŭstrio	Vieno
12	dek du	Rusio	Moskvo
20	dudek	Nepalo	Katmanduo
21	dudek unu	Ĝis revido!	Tot ziens!
30	tridek	Ĝis baldaŭ!	Tot gauw!
100	cent		

profesioj	beroepen	bestoj	dieren
laboristo	arbeider	urso	beer
dentisto	tandarts	bovo	stier
ĝardenisto	tuinman	fiŝo	vis
politikisto	politicus	leono	leeuw
instruisto	onderwijzer	ĉevalo	paard
fiŝisto	visser	leporo	haas
kuracisto	dokter	ŝafo	schaap
kondukisto	chauffeur	koko	haan
maristo	zeeman	tigro	tijger
biciklisto	fietser	muso	muis
bakisto	bakker	aglo	adelaar
farmisto	boer	lupo	wolf

parencoj	familieleden
----------	--------------

bopatro	schoonvader
bopatrino	schoonmoeder
bofilo	schoonzoon
bofilino	schoondochter
edzo	echtgenoot
edzino	echtgenote
avo	opa
patro	vader
frato	broer
filo	zoon
nepo	kleinkind
onklo	oom
nevo	neef (zoon van broer/zus)
kuzo	neef (zoon van tante/oom)

(uit leerboek “Tesi – la testudo”, p. 97 e.v.)

In het Esperanto maak je vragende zinnen door een vragend voornaamwoord (kiu, kio ...) of met het woordje **ĉu**.

De uitspraak van het Esperanto:

Spreek klinkers altijd kort uit en niet-open, zoals bijv. in mes, rok, lach, liter.

u als oe (Burundi)

c als ts in tsaar

g als in goal

ĉ als tsj in Tsjaad

ĝ als dzj, de g in gentleman

ĵ als zj, de j in journaal

ŝ als de sj in sjaal

ĥ als ch in echo

v als w in willen

s altijd stemloos als in cassette

z altijd stemhebbend als in zoemen

tweeklanken met -j (aj, ej, oj, uj) of ŭ (aŭ, soms eŭ) vormen één lettergreep. Dat is van belang voor de klemtoonregel: de klemtoon valt altijd op de **voorlaatste lettergreep**: his-to-ri-o, bal-daŭ-a.

6. Wat is Esperanto?

Dr. Ludwik Zamenhof heeft het Esperanto gecreëerd en in 1887 gepubliceerd onder de naam “Internacia Lingvo”. Als basis voor de woordenschat dienden internationale woorden, hoofdzakelijk uit Indo-Europese talen, meestal Romaanse zoals het Frans en Italiaans, en Germaanse zoals het Duits en Engels. Veel Esperanto-woorden komen in verscheidene talen voor, bijv. fenestro – Nederlands venster, Frans fenêtre, Italiaans finestra.

Veel uitdrukkingen in het Esperanto zijn voor ons alledaagse leenwoorden: abono - abonnement, ekologio, foto, kompleta, rapida – rap.

De grammatica van het Esperanto is overzichtelijk en gebaseerd op 16 grondregels en een handig stelsel van voor- en achtervoegsels voor woordvorming.

Voorbeeld van de **vervoeging**:

Werkwoord: vidi – zien:

mi vidas	ik zie	vi vidas	jij ziet
mi vidis	ik zag	vi vidis	jij zag
mi vidos	ik zal zien	vi vidos	jij zult zien
mi vidus	ik zou zien	vi vidus	jij zou zien

Voorbeeld van **verbuiging**:

In het Esperanto bestaan alleen de eerste en de zogenaamde vierde naamval

tablo	tafel	tabloj	tafels
la tablo	de tafel	la tabloj	de tafels
la tablon	de tafel (lijdend voorwerp)	la tablojn	de tafels (lijdend voorwerp)
Mi donas al vi libron.	Ik geef jou een boek		

Voorbeelden van **woordvorming** door uitgangen en voor- en achtervoegsels:

- uitgangen:

vivi	leven (werkwoord)	la vivo	het leven	viva	levend(ig)
pezi	wegen (ww onovergankelijk)	la pezo	het gewicht	peza	zwaar

sana	gezond
sanigi	genezen (ww. overgankelijk)
malsana	ziek
sanulo	gezond persoon
malsanulo	een zieke
malsanulejo	ziekenhuis
sanigeblo	geneeslijk

Dit principe, dat lijkt op gebruik van legoblokjes, bevordert ook het creatief gebruik van de taal. Door de heldere opbouw van de taal kunnen ook ingewikkelde dingen nauwkeurig worden uitgedrukt in het Esperanto.

Esperanto is een vlot te leren neutrale taal voor internationale communicatie. Het is een aanvulling zonder nationale talen te verdringen.

7. Voortdurende groei

De internationale taal Esperanto wordt in de hele wereld gesproken door mensen in ruim 100 landen. Ludwik Zamenhof heeft de grondslagen voor deze kunstig opgebouwde taal in 1887 in Warschau uitgegeven. Door veelvuldig gebruik is het uitgegroeid tot een levende taal.

Het aantal deelnemers aan Esperanto-evenementen neemt toe. Eveneens breidt muziek in het Esperanto zich uit. Op Internet is Esperanto steeds meer zichtbaar.

En... Esperanto-paren besluiten steeds vaker hun kinderen groot te brengen met Esperanto als extra moedertaal.

Internationale Esperanto-ontmoetingen

Elk jaar vinden honderden Esperanto-ontmoetingen en congressen plaats. Esperantosprekers bezoeken geregeld hun vrienden in de hele wereld en maken zo kennis met verschillende landen en hun inwoners. Meer dan 1000 adressen zijn opgenomen in de lijst 'Pasporta Servo', die gratis overnachtingen bij andere Esperantisten aanbiedt.

Cultuur

Er bestaat een omvangrijke Esperanto-literatuur met vakboeken en literaire werken, vertaald of rechtstreeks geschreven in deze brugtaal, die de weg effent naar andere volken. Ook bestaan er honderden tijdschriften. Musici gebruiken Esperanto om toegang te krijgen tot een internationaal publiek of zingen over het Esperanto zoals de Hip-Hop-Band Freundeskreis, of het Friese "Kajto" en "Kapriol". Toneelstukken gaan over het leven van de volken verbindende gemeenschap van Esperantosprekers.

Internet

Op het net staan vele miljoenen Esperanto-pagina's en steeds meer geluidsbestanden, bijv. bij YouTube. Wikipedia (https://eo.wikipedia.org/wiki/Vikipedio_en_Esperanto) had in 2017 al ruim 215 000 artikelen en stond daar op de 22e plaats onder de verschillende taalversies met een maandelijks groei van ong. 1000 artikelen.

China publiceert dagelijks nieuws via het Esperanto: china.org.cn. Bij de Amerikaanse internetcursus Esperanto van Duolingo hebben zich al anderhalf miljoen cursisten opgegeven. Ook Spaanstaligen kunnen Esperanto leren via Duolingo. Vele cursisten houden onderling contact, via de app "Amikumu". Ook in Nederland.

Vlot te leren

Door de internationale woordenschat en regelmatige grammatica is het Esperanto veel en veel sneller te leren in vergelijking met andere talen. Vroege resultaten geven zelfvertrouwen en stimuleren de leergierigheid. Twee tot drie cursusweekeinden zijn doorgaans voldoende om tot samenspraak te komen en aan internationale ontmoetingen deel te nemen om voor het eerst in aanraking te komen met mensen uit verschillende landen.

Door deze vlotte leerbaarheid krijgen veel Esperantosprekers binnen enkele jaren een taalvaardigheid die niet of nauwelijks onderdoet voor die in de moedertaal.

Maar informatie over de taal is te verkrijgen bij
Esperanto Nederland, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen,
<informado@esperanto-nederland.nl>

Meer informatie over de uitwerking van het project bij NGGE, (de Nederlandse afdeling van ILEI) Zwaansmeerstraat 48,
1946 AE Beverwijk, <rob.moerbeek@esperanto-nederland.nl>

*(Oorspronkelijke opzet door Klaus Friese m.m.v. Lu Wunsch-Rolshoven en Jürgen Wulff.
Duitsland/Hamburg 2015) na een idee van ILEI.
mei2018 vertaald in het Nederlands door NGGE – Rob Moerbeek*

ie/23mei2018/def een esperanto-les op school